

В. М. ГЛАДКОВА, Ю. В. ФЕДОТОВА

Південноукраїнський державний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського, м. Одеса

ФУНКЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТНЬОЇ УСТАНОВИ

***Ключові слова:** менеджмент, управлінська діяльність, освітній заклад, зміст управління, функції менеджера.*

Актуальність: серед численних революцій ХХ ст. (соціальних, технічних, інформаційних) була і революція управлінська. Саме в цьому столітті сформувалася наука управління, яка інтенсивно розвивається і проникає майже в усі галузі людської діяльності.

З деяким запізненням менеджмент прийшов у сферу освіти. Саме тому теорія та практика освітнього менеджменту в Україні переживають період нагромадження фактів і початкового, первинного їх осмислення в контексті національної культури.

Управлінська діяльність вимагає виконання керівниками безлічі різноманітних управлінських робіт. Спеціалізовані види цих робіт іменуються функціями управління. У сучасних умовах дослідження цих функцій набуває особливої актуальності (В.Симонов, В.Шаркунова, О.Мармаза, Р.Шакуров, П.Власов, В.Основен, Л.Даниленко та ін.).

Мета дослідження: визначити сутність поняття функції в управлінській діяльності; виокремити основні функції управлінської діяльності менеджерів в освітніх установах.

Основна частина. Функції – основна категорія управління, оскільки в них зливаються воедино принципи, методи і сам зміст управлінської діяльності. Загальні чи універсальні, функції притаманні управлінню будь-якою сферою, будь-якою діяльністю. Вони розчленовують зміст управлінської діяльності на низку етапів чи видів робіт, класифікованих за ознакою їхнього порядку виконання в часі з метою одержання певного результату.

Розглядаючи зміст управління, необхідно перш за все проаналізувати його функції, в яких одержують конкретне вираження і специфіка, і форма існування організації, і система відносин у ній.

Дослідження функціонального змісту управлінської праці відрізняються багатоманітністю підходів. Однією із складностей теоретичного характеру в ході дослідження була відсутність у літературі чітко вираженого та обґрунтованого поняття функцій управління, хоча при цьому яскраво виявляється характерна ознака в поняттях, які входять до категоріального апарату того чи іншого конкретного підходу.

Так, на рівні теорії управління функцію найчастіше ототожнюють з поняттями «роль», «коло обов'язків» [1].

Теорія організації визначає функцію як таке відношення частини до цілого, коли існування та зміна частини забезпечують існування та розвиток цілого. При цьому відношення розглядається як опосередкований суб'єктом зв'язок (спрямований вплив) речей (підсистем) [2].

Під функцією в системному аналізі розуміється характеристика, яка визначає зміну її станів, призначення та необхідність існування певної системи. Під функцією

Р.Х.Шакуров розуміє «сукупність однорідних повторюваних завдань, які необхідно розв'язувати для забезпечення життєдіяльності певної системи, її переведення з одного стану в інший, що повніше відповідає висунутим вимогам» [5]. Загальним формулюванням функцій будь-якої організаційної системи з цих позицій є перетворення ресурсів і знань на задоволення суспільних потреб.

Аналіз літератури показав, що багатокомпонентність моделі функцій управління була розроблена у працях американського економіста Г.Черча та французького фахівця у сфері менеджменту А.Фойля. Виокремлені Г.Черчем та А.Фойлем структурні елементи управлінського процесу можна знайти в усіх наступних працях з управління.

У моделі, запропонованій А.Фойлем, до сьогодні збереглися всі виокремлені ним головні елементи: планування, організація, контроль, розпорядництво, якщо не зважати на деякі термінологічні зміни.

Засадовим щодо всіх наведених точок зору на управлінські функції є операційно-стадійний підхід: кожна функція уявляється як сукупність специфічних дій та операцій, а управлінська діяльність – як система послідовно виконуваних функцій (груп операцій). У деяких операціях функції групуються за специфікою завдань управлінської діяльності або за спільністю змісту розв'язуваних завдань.

Істотне значення для нашого дослідження має класифікація функцій управління. Складності розв'язання цього завдання пов'язані з відсутністю чіткого критерію виокремлення окремих різновидів управлінської діяльності, що не дає змоги однозначно визначити склад та ієрархію функцій управління.

У сучасній літературі стосовно систематизації та класифікації функцій управління висловлено безліч досить різних міркувань.

Більшість авторів нині найчастіше виокремлюють близько п'яти чи шести головних функцій управління (В.М. Гончаров, Б.З. Мільнер, М.Г. Калгін, І.Н.Кіллен, О.В. Козлов, А.М. Омаров, Б.В. Смирнов та ін.).

Аналізуючи управлінську діяльність менеджера освітніх установ, варто окреслити три групи функцій:

- термінальні, або функції-цілі (неперервного навчання, виховна, оздоровча, розвивальна, соціалізуюча);
- інструментальні, або функції-засоби (діагностична, диференціальна, стимулювальна, прогнозуюча);
- операційні, або функції-прийоми (вимір і оцінювання, методична, управлінська, коригувальна, констатувальна).

Термінальні функції менеджера освітньої установи. Функція неперервного навчання найчастіше відбувається у формі проведення соціально-психологічних тренінгів для працівників, які надалі залежно від конкретних запитів можуть доповнюватися індивідуальними консультаціями для учасників тренінгу. Виховна функція полягає в розвитку основних особистісних якостей персоналу. Виховуючи такі вольові якості, як сміливість, мужність, дисциплінованість, відповідальність, менеджер створює духовно-моральну основу особистості працівника, формує систему його поведінки, що забезпечує нормативне виконання обов'язків іншими людьми. Оздоровча функція включає в себе піклування про відпочинок персоналу, використання методу творчих бесід про здоровий спосіб життя, загартування, позитивний вплив регулярних занять фізичними вправами. Розвивальна функція дає змогу виробити в працівників прагнення до самостійного пізнання, набуття нових професійних знань і досвіду. Діяльність менеджера й персоналу має спиратися на принцип „співтворчості”. Головна мета соці-

алізуючої функції полягає в тому, щоб основна увага була приділена формуванню відносин між підлеглими й не завжди ідеально організованим соціальним середовищем.

Отже, група функцій щодо цілей педагогічного менеджменту закладами освіти повинна включати роботу його керівника за такими напрямками: організація загальноосвітньої та професійної підготовки творчого, соціально мобільного і впевненого в собі у ринкових умовах суспільства покоління майбутніх фахівців; створення необхідного позитивного соціокультурного й освітньо-виховного середовища для самоактуалізації та творчої самореалізації кожної особистості.

Інструментальні функції менеджера освітньої установи. Ця група функцій містить у собі завдання, завдяки яким мета управлінської діяльності менеджера освітньої установи трансформується в безпосередню систему впливів на персонал у конкретних умовах. Діагностична функція полягає в отриманні повної інформації про професійну компетентність працівника. За результатами діагностики професійної компетентності відбувається диференціація персоналу, що дає змогу керівнику визначити можливості підлеглих, оцінити їхню майстерність, професіоналізм. Стимулювальна функція пов'язана з процесом спонукання підлеглих до діяльності через формування мотивів поведінки, спрямованого на досягнення особистих цілей і цілей освітньої організації. Процес мотивації передбачає розгляд певної послідовності взаємозалежних категорій: потреби працівників – їхні інтереси – мотиви діяльності – дії. Менеджер, накреслюючи перспективи розвитку організації освітньої установи, повинен прогнозувати кінцеві результати її просування у сфері освіти. Проект плану-прогнозу обговорюється керівною командою та координаторами й адаптується до умов закладу.

Отже, група інструментальних функцій педагогічного менеджменту повинна включати: організацію і контроль навчально-виховного процесу та господарської діяльності; адекватні меті і завданням цього процесу добір і розстановку педагогічних працівників; удосконалення й оновлення матеріально-технічної бази закладу; розширення масштабів та інтенсифікацію додаткової освітньої, комерційної, підприємницької й фінансово-господарської діяльності.

Операційні функції менеджера освітньої установи. Функції цієї групи спрямовані на вдосконалення форм, методів і прийомів управлінської діяльності. Існуюча в менеджменті наука про вимір та оцінювання досягнень в освітній галузі дає змогу планувати підготовку персоналу. Для керівника важливим є пошук і вдосконалення інформативних форм виміру й оцінювання. Відвідуючи й проводячи показові виступи, конференції, свята й заходи, він має фіксувати успіхи й невдачі працівників для подальшого обговорення. Аналізуючи власну управлінську діяльність, менеджер повинен підвищувати ефективність методик, накреслювати перспективні зміни, моделювати, конструювати й реалізовувати методичну діяльність у процесі керівництва. Менеджер, керуючи процесом управлінської діяльності, має володіти методами контролю, що є компонентом управління (оглядовий, попередній, персональний, тематичний, фронтальний, узагальнюючий контроль). Керівникові, складаючи плани управління якістю діяльності освітніх закладів, інноваційні програми та ін., слід вчасно вносити зміни в роботу працівників, вказувати на помилки, коригувати та, в разі необхідності, рекомендувати підвищення кваліфікації кожному членові колективу. Констатувальна функція фіксує рівень досягнень підлеглих як основу для подальшої професійної діяльності, дає змогу керівникові робити висновки про особистісні особливості кожного працівника.

Група функцій-прийомів повинна забезпечувати цілісність управлінського циклу.

Висновок. Отже, під функцією педагогічного менеджменту розуміють певну діяльність, обов'язок чи роботу менеджера освіти, через яку виявляється сутність зовнішніх і внутрішніх зв'язків окремої педагогічної системи з навколишнім середовищем – ринком освітніх послуг.

Проаналізувавши склад управлінської діяльності, слід зазначити, що основними є такі її функції: неперервного навчання, виховна, оздоровча, розвивальна, соціалізуюча, діагностувальна, диференціальна, стимулювальна, прогнозуюча, вимірювальна, методична, управлінська, коригувальна й констатувальна. Усі вони мають важливе значення в підвищенні рівня професійної компетентності персоналу. Саме зазначеними функціями керуються сьогодні менеджери освіти під час управління навчальними закладами.

Перспективи подальших досліджень: розкриття сутності кожної із зазначених функцій; розробка тренінгових завдань та методик стосовно виміру ступеня реалізації функцій менеджерами освіти на практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Брасс А.А.* Менеджмент: основные понятия, виды, функции. – Мн., 2002. – 211с.
2. *Лукичева Л.И.* Управление организацией: Учеб. пособие. – М., 2004. – 360с.
3. *Мармаза О.И.* Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника. – Харків, 2007. – 448с.
4. Освітній менеджмент: Навч. Посібник / За ред. Л.Даниленко, Л.Карамушки. – К., 2003. – 400с.
5. *Шакуров Р.Х.* Социально-психологические проблемы руководства педагогическим коллективом. – М., 1982. – 207с.

В. Н. Гладкова, Ю. В. Федотова

Южноукраинский государственный педагогический университет имени К.Д. Ушинского, г. Одесса

ФУНКЦИИ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕНЕДЖЕРА ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СТРУКТУРЫ

В статье рассмотрены основные определения функций в управленческой деятельности. Дана классификация функций управленческой деятельности менеджера образовательного учреждения.

Ключевые слова: менеджмент, управленческая деятельность, образовательное учреждение, содержание управления, функции менеджера.

V.M.Gladkova, Y.V.Phedotova

FUNCTIONS OF MANAGEMENT ACTIVITY OF THE MANAGER EDUCATIONAL INSTITUTION

The article deals with main definitions of functions in supervision activity. It is shown the classification of manager's functions in educational organizations.

Key words: management, manager's activity, educational institution, manager's functions.

Одержано 15. 04. 2009 р.

Рекомендовано до друку 26. 05. 2009 р.